

Vuitanta mil volums, una fita i un repte

A finals de desembre de l'any passat, s'inventarià al registre de la biblioteca del Centre de Lectura el volum número vuitanta mil. La fita és important, no tant per la seva magnitud sinó com a testimoni de la permanència de l'entitat en una posició capdavantera dins del marc cultural del nostre país, una posició capdavantera que ha anat consolidant-se al llarg de més de cent trenta anys.

Hom sap que les arrels de les biblioteques modernes cal cercar-les en la tradició medieval, incia-da a les seus episcopals, als convents i a les universitats i que el seu veritable desenvolupament es produeix a partir de la difusió del paper i la introducció de la impremta. El renaixement posà de moda les biblioteques particulars on s'aplegaren, al costat de les clàssiques, les grans obres de les ciències i les humanitats. Més tard, la caiguda del règim senyorial i el naixement dels estats moderns portaren aparellada la creació de les biblioteques nacionals. Al segle XIX, a les biblioteques esmentades se sumaran les formades per les entitats municipals i les institucions culturals i corporatives, alhora que apareixen ja les primeres xarxes de biblioteques públiques.

El desenvolupament de les biblioteques catalanes ha seguit fil per randa aquest esquema general. Els importants escriptors medievals de les catedrals de Barcelona i Girona, i dels monestirs de Montserrat, Ripoll, Cuixà, Sant Cugat del Vallès i Sant Benet de Bages donaren pas a les biblioteques humanístiques del segle XVI, com la d'Antoni Agustín a Tarragona i les de Pere Carbonell i Miquel Mai a Barcelona, alhora que s'enfortien les de les seus episcopals i els convents, algunes de les quals s'obrien a la consulta pública. Al XVIII apareixen les primeres biblioteques privades especialitzades en temes d'història, economia, dret i botànica, mentre que al

XIX, a la vegada que la Guerra del Francès i la crema de convents del 1835 suposen la destrucció d'importantes biblioteques, la secularització de la cultura i la desaparició del poder senyorial possibiliten la creació de nombroses sales de lectura noves.

Coincidint amb un moment d'expansió de les entitats de caràcter associatiu, sobretot a les ciutats on l'estructura econòmica porta aparellada una clara fragmentació social, l'any 1859 neix el Centre de Lectura de Reus,

de la vitalitat d'una ciutat de trenta-tres mil habitants que és la segona de Catalunya en potencial demogràfic.

La situació de la segona meitat del XIX i de principis del present segle configuraran l'estructura de les grans biblioteques catalanes del moment present, encapçalades per biblioteques públiques de caràcter general tant importants com la Biblioteca de Catalunya, creada per la Mancomunitat l'any 1907, a proposta de l'Institut d'Estudis Catalans, seguint el model de les bi-

biblioteques nacionals, o com les públiques de Girona i Tarragona. D'altres grans biblioteques actuals estan lligades als centres docents, com les de la Universitat de Barcelona, creada a partir del 1835, gràcies sobretot al decret que regularitzà la formació de biblioteques provincials amb els fons dels convents desamortitzats, a les institucions de caràcter corporatiu, com són les biblioteques especialitzades del Col·legi d'Advocats, de l'Escola d'Enginyers Industrials, de la Facultat de Medicina, de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, del Col·legi d'Arquitectes o de l'Escola de Pèrits Agrícoles, a les entitats econòmiques d'origen patronal, com les de la Càmera de Comerç, Indústria i Navegació o el Foment del Treball, o a les comunitats i capítols clericals, com

són les biblioteques de Montserrat, dels caputxins de Pompeia i de Sarrià, del Seminari de Barcelona, de Poblet o l'Arquebisbat de Tarragona. Nascudes del mecenatge particular i de la filantropia cultural són la Biblioteca Arús de Barcelona, llegada a la ciutat el 1891, especialitzada en història social del segle XIX, i la Balaguer de Vilanova i la Geltrú, creada el 1984, que conté un important fons d'història i literatura. D'altres importants biblioteques particulars s'han trossejat, com la d'Eduard Toda, repartida entre les del Centre de Lectura, Escornalbou, Vilanova,

FOTO: FÉLIX DE LA FUENTE

com a resultat d'una de les nombroses tertúlies vuitcentistes, encapçalada en aquest cas per un grup de joves menestrals. Apareix en un moment de proliferació de les societats literàries i polítiques arreu de Catalunya, que a Reus es posa de manifest en entitats com Los Amigos, El Liceo Instructivo, La Filarmónica, El Círcol, La Joven Literatura, El Alba, La Emilia, El Ateneo Artístico-Literario, La Joven Instructiva, La Artesana, La tertulia Progresista, El Casino Industrial, La Armonía, La Esmeralda, La Estrella i d'altres, que constitueixen, com explica Pere Anguera, l'exponent

FOTO: FÉLIX DE LA FUENTE

Montserrat i Poblet, o són en una situació precària un cop desapareguts llurs creadors, com és el cas de la Miquel Mateu de Perelada o de Pau Font de Rubinat de Reus.

En un altre marc cal situar la xarxa de biblioteques populars, iniciada a partir del 1915 per la Mancomunitat com a peça clau del sistema cultural i educatiu de Catalunya. El projecte de la Mancomunitat, continuat per la Generalitat a partir del 1931, preveïa la creació de biblioteques a totes les poblacions de més de sis mil habitants, però en desaparèixer el 1939 solament havia aconseguit d'obrir-ne trenta-nou. Després de la Guerra Civil, aquesta precària xarxa passà a les diputacions provincials, sense que s'enregistressin importants avenços a causa de la gestió oficial. En canvi, les caixes d'estalvi, especialment les de Catalunya, Mataró i Sabadell, crearen una bona xarxa de biblioteques d'ús públic, a les quals darrerament s'han unit les creades per iniciatives municipals.

Dins d'aquest context general se situa avui la biblioteca del Centre de Lectura, biblioteca de caràcter general subordinada a una associació cultural oberta però privada, que aplega, ara per

ara, uns tres mil tres-cents socis de la ciutat i de la comarca i que constitueix, juntament amb una altra biblioteca que intencionadament no hem anomenat fins ara, la de l'Ateneu Barcelonès, fundada un any més tard però que actualment conté un fons bibliogràfic que supera de molt el del Centre, una de les primeres biblioteques catalanes d'aquestes característiques.

La biblioteca del Centre no està especialitzada en cap tema concret, si bé hi predominen els fons de caràcter humanístic, sobretot la literatura de creació, l'assaig literari i les obres d'història i geografia. Tampoc no està dirigida a un sector de públic predeterminat en funció de l'edat, la professió o l'estament social. Com a subseccions del fons cal només esmentar els anomenats Fons Antic, constituït per obres impreses abans del segle XIX, i el Fons Reus, que aplega un representatiu exponent dels llibres editats a Reus, d'autor reusenc o referents a la ciutat i a la comarca. Finalment cal dir que el fons hemerotecari és també un dels més importants de la contrada.

El paper capdavanter de la biblioteca del Centre de Lectura, respecte al conjunt bibliotecari català no ha estat

fruit de la casualitat, sinó el resultat d'una unió successiva d'esforços, iniciats pels mateixos fundadors de l'entitat, que tot just aprovats els estatuts ja encarregaven les primeres prestatgeries, se subscriuïen als diaris i cedien llurs obres per a crear la primera biblioteca.

Aquest afany inicial hauria resultat eixorc sense la posterior contribució de successives generacions de reusencs que amb la seva col·laboració generosa, en forma d'aportació econòmica, dedicació d'hores i mecenatge cultural han possibilitat el desenvolupament de la biblioteca de l'entitat. Els darrers vint anys, el nombre de volums de la biblioteca s'ha multiplicat per cinc, passant de setze mil a vuitanta mil, iniciant una dinàmica de creixement espectacular que s'ha mantingut fins al moment present. Valgui com a exemple dir que la mitjana de llibres fixats al llarg dels darrers tres anys duplica la del trienni immediatament anterior.

A la vegada, la bona política seguida al llarg dels darrers anys ha permès de fer front, amb visió de futur, a uns problemes que ara serien insalvables, com són les ampliacions de les sales de lectura i la dotació d'una sala de compactes que permet afrontar el creixement immediat de la biblioteca.

A ningú no se li escapa que quan més gran és una biblioteca més complexa en resulta l'organització, atès que necessita de la confecció de milers de fitxes que possibilitin la consulta del fons i n'assegurin la localització per diversos camins, segons una distribució per temes, èpoques, espais geogràfics o autors.

A la vegada, la tasca d'adquisició de llibres esdevé delicada, perquè són limitats, l'oferta editorial és cada vegada més gran i hom no pot proposar-se l'adquisició de tot allò que es publica. Vuitanta mil volums situen ja la biblioteca del Centre de Lectura en una posició que s'apropa a la de les grans biblioteques i clarament pel davant de les biblioteques municipals de recent creació.

El repte que en el futur immediat haurà d'afrontar el Centre de Lectura, com a entitat, i la ciutat de Reus, com a dipositària del patrimoni que suposa la biblioteca del Centre, serà important i requerirà un plantejament clar, fet amb visió de futur i capaç de seguir la línia de continuïtat que ha marcat fins ara la biblioteca del Centre de Lectura.

CARLES MARISTANY